



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący)

SSN Ewa Stefańska

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z 4 kwietnia 2022 r., I Ca 480/21,
w sprawie z powództwa A. G.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

**I. odrzuca skargę kasacyjną w części odnoszącej się do punktu
1 zaskarżonego wyroku;**

II. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części;

**III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2700 zł (dwa
tysiące siedemset złotych) z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego
za czas po upływie tygodnia od doręczenia pozwanemu odpisu
niniejszego wyroku tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

Ewa Stefańska

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 21 września 2021 r., Sąd Rejonowy w Ostródzie zasądził od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. (dalej: Bank) na rzecz powódki A. G. kwotę 17 529,28 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 23 lutego 2021 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 6 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Na skutek apelacji pozwanego, wyrokiem z 4 kwietnia 2022 r., Sąd Okręgowy w Elblągu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w rozstrzygnięciu zawartym w punkcie I dodał punkt II o treści: zastrzega, że pozwany korzystając z prawa zatrzymania świadczenia jest uprawniony do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia zasądzonego na rzecz powódki w pkt I zaskarżonego wyroku do chwili zaofiarowania przez powódkę zwrotu na rzecz pozwanego świadczenia w wysokości 54 293,62 zł otrzymanego od pozwanego w wykonaniu umowy kredytu (pkt 1); oddalił apelację w pozostałej części (pkt 2); zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2 700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, przyjmując je za własne. Stwierdził, że spośród licznych zarzutów apelacji na uwzględnienie zasługiwał wyłącznie zarzut zatrzymania. Sąd ten wskazał, że strony zawarły umowę kredytu denominowanego w walucie obcej, spełniającą wymagania określone w art. 69 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe. Treść umowy nie została z kredytobiorcą uzgodniona indywidualnie. W ocenie Sądu Okręgowego kwestionowane przez powódkę postanowienia umowy są niedozwolonymi postanowieniami umownymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ określenie wysokości należności obciążającej konsumenta poprzez odwołanie do tabel kursów walut ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obciąża kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Są to główne świadczenia stron, które nie zostały jednak sformułowane

w sposób jednoznaczny. Sąd Okręgowy przyjął, że na skutek wyeliminowania postanowień abuzywnych, umowa nie może zostać utrzymana w mocy, a świadczenia spełnione na jej podstawie podlegają zwrotowi jako nienależne na podstawie art. 410 § 2 k.c. Sąd ten stwierdził ponadto, że przedmiotowa umowa pozostaje w sprzeczności z właściwością (naturą) umowy o kredyt oraz zasadami współżycia społecznego. Z tego względu ocenił umowę jako nieważną na podstawie art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa kredytu bankowego jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. W rezultacie w przypadku nieważności takiej umowy stronom zobowiązanym do zwrotu świadczeń nienależnych przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 i 497 k.c. Uwzględnienie zarzutu apelacji dotyczącego prawa zatrzymania przysługującego pozwanemu skutkowało uwzględnieniem apelacji pozwanego w tym zakresie.

Od powyższego wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiódł pozwany, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 k.c., 60 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 353¹ k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 405 k.c., art. 410 § 1 i 2 k.c., art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy - Prawo bankowe. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Elblągu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wskazano powyżej, skargą kasacyjną został objęty cały wyrok, a więc również część dotycząca zastrzeżenia na rzecz pozwanego prawa zatrzymania. Jest to rozstrzygnięcie, które nie jest niekorzystne dla pozwanego. Czyni to skargę skierowaną przeciwko temu rozstrzygnięciu za niedopuszczalną ze względu na brak pokrzywdzenia (*gravamen*). Zatem w tej części skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.

(zob. uchwałę 7 sędziów SN – zasadę prawną z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

W orzecznictwie wyróżnia się trzy rodzaje kredytów z zastosowaniem waluty obcej: kredyt indeksowany, kredyt denominowany i kredyt walutowy. Właśnie w kredycie walutowym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej i jego spłata również jest dokonywana w tej walucie. Zatem roszczenie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy opiewa na walutę obcą, tj. kredytobiorca może żądać od kredytodawcy wypłaty kwoty kredytu w walucie obcej. W dwóch pozostałych wypadkach żądanie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy dotyczy wyłącznie waluty krajowej, a waluta obca pełni w tych umowach funkcję waloryzacyjną. Kredyty indeksowany i denominowany w walucie obcej różnią się wyłącznie sposobem wyrażenia owej waloryzacyjnej funkcji pełnionej przez walutę obcą (wyroki SN: z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

W umowie kredytu zawartej przez powódkę i pozwanego kwota kredytu została wyrażona we frankach szwajcarskich (§ 2 ust. 1). Jednocześnie kwota kredytu miała zostać wypłacona powódce w walucie polskiej (§ 5 ust. 3 pkt 2) i również w walucie polskiej następowała spłata kredytu (§ 13 ust. 7). W umowie nie dopuszczono możliwości wypłaty kredytu we frankach szwajcarskich, ani spłaty dokonywanej w tej walucie. Wysokość środków wypłacanych powódce oraz wysokość rat i kwota zadłużenia określone były na podstawie kursu CHF (§ 5 ust. 4 i § 13 ust. 7). W rezultacie przyjąć należy, że opisywana umowa była umową kredytu denominowanego, w której kurs waluty obcej pełnił funkcję waloryzacyjną. Nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącego jakoby wyrażenie kwoty zadłużenia w CHF wykluczało uznanie tej waluty za miernik waloryzacji. Frank szwajcarski niewątpliwie stanowił bowiem miernik waloryzacji przy ustalaniu wysokości kwoty wypłaconej powódce w złotych oraz wysokości rat spłaty kredytu, która następowała również w walucie polskiej.

Sąd Okręgowy trafnie zakwalifikował kwestionowane postanowienia umowne jako klauzule abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezgodnione indywidualnie postanowienia

umowy kredytowej, w których wysokość należności obciążającej konsumenta została określona na podstawie kursu waluty obcej, ustalonego jednostronnie przez bank, bez odwołania do obiektywnych kryteriów, stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (m.in. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020 r. Nr 7-8, poz. 64; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22).

Powyższe stanowisko odnosi się zarówno do klauzul zawartych w umowach kredytu indeksowanego, jak i denominowanego do waluty obcej. W orzecznictwie rozstrzygnięto również, że nie jest możliwe utrzymanie w mocy umowy kredytu denominowanego kursem CHF po wyeliminowaniu z niej klauzul przeliczeniowych. W szczególności, wbrew treści zarzutów rozpoznawanej skargi kasacyjnej, brak jest podstaw do traktowania takiego kredytu jako walutowego, jeżeli zgodnie z umową wypłata i spłata kredytu miały następować w złotych. Brak możliwości ustalenia wysokości świadczenia w walucie polskiej skutkuje uznaniem umowy w całości za niewiążącą (m.in. postanowienia SN: z 27 marca 2024 r., II CSKP 1258/22; z 27 czerwca 2024 r., I CSK 1014/23; z 16 lipca 2024 r., I CSK 3091/23; wyrok SN z 24 lipca 2024 r., II CSKP 934/23).

Nie można również przyjąć, że klauzula ryzyka walutowego, jak podnosi skarżący, jest postanowieniem określającym główne świadczenia stron, a przy tym sformułowanym jednoznacznie, co wykluczałoby jej uznanie za postanowienie abuzywne. Zauważyć należy, że postanowienie, w którym wskazano kwotę zadłużenia powódki we frankach szwajcarskich (§ 2 ust. 1), nie stanowi samodzielnej podstawy ustalenia wysokości świadczeń stron. Świadczenia te, zgodnie z umową, miały bowiem być spełniane w walucie polskiej, a ich wysokość ustalić należało na podstawie kursów waluty, ustalanych jednostronnie przez pozwanego.

Obecnie w orzecznictwie nie budzi wątpliwości stanowisko o niedopuszczalności utrzymania w mocy umowy kredytowej po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych. Odwołać się należy do uchwały składu całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Powyższa uchwała ma moc zasady prawnej, wiążącej Sąd Najwyższy również w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę (art. 87 § 1 u.SN). Ewentualne odstępianie od niej wymagałoby ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały składu całej Izby Cywilnej, przy czym nie ma przesłanek do wystąpienia o podjęcie takiego rozstrzygnięcia. Motywy cytowanej uchwały, wyrażone w jej uzasadnieniu, należy uznać za aktualne. Według pkt 1 powołanej uchwały w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

Z powyższych względów nie można podzielić zarzutu dotyczącego utrzymania umowy kredytowej w mocy w oparciu o treść art. 358 § 2 k.c.

Nie zasługuje na uwzględnienie również zarzut, zgodnie z którym niedopuszczalne jest unieważnienie umowy z powodu zawarcia w niej klauzul niedozwolonych już po tym, jak umowa ta została w całości wykonana. W pierwszej kolejności podkreślić należy, że zamieszczenie w umowie postanowień niedozwolonych nie skutkuje unieważnieniem umowy przez sąd. Prowadzić może natomiast do nieważności umowy z mocy prawa, co jest przez sąd ustalane. Jak trafnie wskazano w orzecznictwie, uznanie za niedopuszczalne stwierdzenia nieważności umowy już po jej wykonaniu skutkowałoby pozbawieniem znaczenia regulacji art. 410 k.c., w którym przewidziano obowiązek zwrotu świadczenia nienależnego między innymi w przypadku nieważności umowy (postanowienie SN z 29 lutego 2024 r., I CSK 1800/23).

Wątpliwości budzić może natomiast podniesiona przez skarżącego kwestia relacji art. 385¹ § 1 k.c. do art. 58 § 1 k.c. dotycząca skutków umowy, która zawiera klauzule abuzywne, a jednocześnie jest sprzeczna z ustawą. Zagadnienie to było

rozważane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, trudno jednak uznać je za rozstrzygnięte. Niezależnie jednak od tego, zarzut naruszenia art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez przyjęcie bezwzględnej nieważności umowy kredytowej pozostaje bez znaczenia dla zasadności skargi kasacyjnej. Sporna umowa jest bowiem nieważna ze względu na zawarcie w niej klauzul abuzywnych, przez co inne podstawy nieważności pozostają bez wpływu na treść zaskarżonego wyroku.

Mając względzie przedstawioną argumentację, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w punkcie II sentencji wyroku.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c., 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Ewa Stefańska

Adam Doliwa

Piotr Telusiewicz

[r.g.]